

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЛІНГВОКОМП'ЮТЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 14

Вінниця ДонНУ імені Василя Стуса 2021

УДК 004:81'32+33

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького національного університету
імені Василя Стуса (протокол №13 від 26 березня 2021 р.)

Лінгвокомп'ютерні дослідження: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т ім. Василя
Стуса; гол. ред. А. Загнітко. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2021. Вип. 14. 136 с.

ISBN 978-966-639-457-9

ISSN 2307-0544

Свідоцтво про держреєстрацію KB 22548-12448ПР

Редакційна рада: Городенська Катерина, д.філол.н., проф. (Україна); Соколова Світлана, д.філол.н., старший науковий співробітник (Україна); Конюшкевич Марія, д.філол.н., проф. (Білорусь); Бацевич Флорій, д.філол.н., проф. (Україна); Сарновський Міхал, д.філол.н., проф. (Польща); Йожвікевич Пшемислав, д.філол.н., проф. (Польща); Архангельська Алла, д.філол.н., проф. (Чехія); Ляхур Чеслав, д.філол.н., проф. (Польща); Бранднер Алеш, д.філол.н., проф. (Чехія); Іванович Мілена, д.філол.н., проф. (Сербія); Попович Людмила, д.філол.н., проф. (Сербія).

Редакційна колегія: Біскуб Ірина, д.філол.н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк, Україна)); Гарбера Ірина, к.філол.н. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна); відповідальний секретар); Данилюк Ілля, к.філол.н., доц. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна); веб-редактор); Загнітко Анатолій, д.філол.н., проф., чл.-кор. НАН України (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна); головний редактор); Кондратенко Наталія, д.філол.н., проф. (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (м. Одеса, Україна)); Космеда Тетяна, д.філол.н., проф. (Університет імені Адама Міцкевича (м. Познань, Польща)); Кочан Ірина, д.філол.н., проф. (Львівський національний університет імені Івана Франка (м. Львів, Україна)); Кравченко Елла, д.філол.н., доц. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна)); Краснобаєва-Чорна Жанна, д.філол.н., проф. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна); заступник головного редактора); Ситар Ганна, д.філол.н., доц. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна)); Скаб Марія, д.філол.н., проф. (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, Україна)).

Рецензенти:

Карпенко Олена д.філол.н., проф. (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова).

Левченко Олена д.філол.н., проф. (Національний університет «Львівська політехніка»).

Розглянуто фундаментальні проблеми теоретичної та прикладної лінгвістики, простежено актуальні напрями автоматичного опрацювання мовної інформації, традиційного та машинного перекладу, схарактеризовано особливості створення та використання лінгвістичних баз даних, з'ясовано специфіку й тенденції сучасної лексикографії та дистанційної освіти.

Для мовознавців, лінгвістів-програмістів, викладачів вищої школи, аспірантів, студентів, учителів.

Електронна версія збірника доступна на Донецькому лінгвістичному порталі за адресою: nova.dn.ua, на порталі ДонНУ ім. Василя Стуса за адресою: donnu.edu.ua, а також на сайті ОП *Прикладна лінгвістика* ДонНУ ім. Василя Стуса за адресою: pldonnu.pp.ua.

Засновник: Донецький національний університет імені Василя Стуса МОН України.

Адреса видавця і редакційної ради та редакційної колегії: 21007, м. Вінниця, вул. академіка Янгеля, 4, ауд. 320.

© Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021

© Автори статей, 2021

ЗМІСТ

Загнітко Анатолій, Краснобаєва-Чорна Жанна	ПЕРЕДМОВА	6
--	-----------	---

РОЗДІЛ I ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Загнітко Анатолій	ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА	8
Краснобаєва-Чорна Жанна, Ситар Ганна	ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА APPLIED LINGUISTICS» (СО 'БАКАЛАВР' І СО 'МАГІСТР'): ДОСВІД МОНІТОРИНГУ	17

РОЗДІЛ II ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІЙНОЇ СЕМАНТИКИ ЛЕКСИЧНИХ І ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Адамусік Каріна	ЕЛЕКТРОННИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ КОНСТРУКЦІЙНОЇ ГРАМАТИКИ: ДОСВІД СТВОРЕННЯ НА POLYDİC	25
Бевз Юлія	ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ <i>ЯНГОЛ</i> / англ. <i>ANGEL</i> В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНО- МОВНИХ КАРТИНАХ СВІТУ	29
Harbera Iryna	DEFINITION OF LINGUISTIC CONFLICTOLOGY AND ITS IMPLEMENTATION	34
Грицай Андрій	ОСОБЛИВОСТІ МЕТАФОРИКИ У ПОЕЗІЇ: ВАСИЛЬ СТУС ТА ЗАЗА ПАУАЛІШВІЛІ	37
Дяченко Владислава Коваль Катерина	СИНОНІМАЙЗЕРИ: ОСОБЛИВОСТІ НАПОВНЕННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ МАТЕРІАЛИ ДО ЛІНГВІСТИЧНОЇ БАЗИ ДАНИХ «ВЕСІЛЬНА ФРАЗЕОЛОГІЯ»: <i>ВУЗОЛ</i> / англ. <i>KNOT</i>	40
Krasnobaieva- Chorna Zhanna	PHRASEOLOGICAL REPRESENTATION OF THE LINGUISTIC WORLD'S IMAGE:	43

Harbera Iryna,
Ph.D. in Philology, Assistant Professor,
Vasyl' Stus Donetsk National University

DEFINITION OF LINGUISTIC CONFLICTOLOGY AND ITS IMPLEMENTATION

The definition of linguistic conflictology is given. The range of problems of this scientific discipline is outlined. The key conflict-causing factors and the main tasks of their research are described. An example of a typical modern conflict language situation in the field of virtual discourse is offered, on the basis of the analysis of which a conclusion is made about the key features of speech conflict.

Keywords: linguistic conflictology, linguoconflictology, speech conflict.

Linguistic conflictology (linguoconflictology) – a branch of applied and communicative linguistics that studies issues of conflict communication, often destructive interpersonal interaction, among which the most actively considered are: the concept of language conflict in various spheres of public life; mechanisms of communicative conflicts, ways to prevent them in specific situations depending on the types of speech behavior, types of verbal creativity, different mental characteristics and social characteristics of communicants; study of the conflict potential of domestic, political, youth, mass, virtual, etc. communications; study of manipulative and invective language functions; types of speech conflicts, etc.

L. Bilokonenko as the main aspects of the study in the field of linguoconflictology determines the psychological mechanisms of conflicts in interpersonal interaction based on the analysis of sources of conflict, including: the verbal conflictogens; the language conflict in the media; the influence of bilingualism on the development of human internal conflict; the gender features of the language of the conflict; the harmonization of speech behavior in a conflict situation; the ethical aspects of conflict interaction in various spheres of human activity; the analysis of the phenomenon of conflict in the theory of speech activity; the conflict as a linguistic and cultural concept and its semantic field; the study of the linguistic projection of the conflict from the standpoint of the descriptive aspect, etc. The study of the discourse of the conflict determines the areas of special attention: specific genres that describe the conflict; rules of functioning of these manifestations; subjects of conflict representation; ways to ensure the effect of truthfulness in the conflict, etc. [1: 10].

Linguoconflictology is based on the behavior of speakers, their speech activity, the nature of the relationship to each other, aggression, emotionality, social status, nervousness, subjectivity, level of education and general culture, features of education and other characteristics of speakers caused by various verbal and nonverbal means communication.

The tasks of linguoconflictology are:

1) research and description of the plan of the maintenance of words, word combinations, statements which caused the conflict (lexical semantics of language units);

2) determination of the illocutionary power of utterance and the nature of evaluation by each of the communicants (linguistic pragmatics);

3) analysis of rhetoric, suggestion, NLP (speech theory).

Conflict as an object of scientific analysis began to stand out in the 20s of the XX century. The central concept of linguoconflictology is speech / language / communicative conflict – a negative communicative interaction in which one of the subjects of communication (or both simultaneously) actively, consciously and purposefully performs aggressive speech actions against the other; natural manifestation of the contradictory nature of language and speech activity, the multiplicity of interpretations of speech works and differences in views, interests, opinions, assessments, positions, points of view, goals, values of communicants. According to Yu. Saplin, language conflict as a social phenomenon is defined by various aspects – from the conflict between the available ways of expression and functions of language to the conflict of discourses [2]. As an example, here is a fragment of a virtual conflict discourse (watch Figure 1).

On the example of the presented conflict situation we can state (and such a conclusion will be partly true for all research in the field of modern linguistic conflict) that: 1) the basis of the conflict situation and its development – internal aggression and the desire to explain it in speech communication; 2) deliberate violation of etiquette, social, communicative norms + invectiveness; 3) both specific lexical and phraseological means and stylistically neutral vocabulary act as a means of representing a negative assessment; 4) among the typical signs of a conflict communicative situation – pressure on the opponent, negative evaluation connotation, the desire to dominate, a sharp reluctance to agree, the presence of specific vocabulary, phraseology, etc.

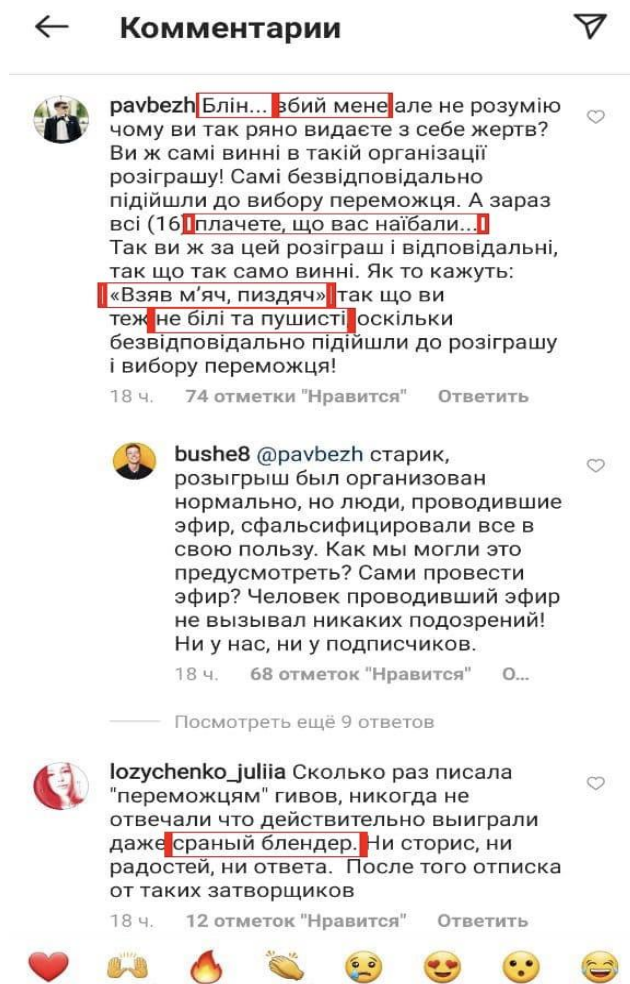

Figure 1. Fragment of a virtual conflict discourse

The perspective of linguistic conflictology is in identifying the mechanisms of nonviolent overcoming of specific speech conflicts of different levels.

Literature

1. Білоконенко Л.А. Проблематика конфліктології в сучасному мовознавстві. *Філологічні студії*. 2010. Вип. 4. С. 5-11. **2. Саплін Ю.** Мовний конфлікт як взаємодія особистостей, соціальних стратегій та комунікативних культур. Підсумки наукової конференції «Мовні конфлікти і гармонізація суспільства», 28.05.2001. URL: <https://www.twirpx.com/file/476657/> **3. Чайка Л.В.** Методологічні основи лінгвоконфліктології. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2013. С. 160-167. **4. Coser L.A.** The termination of conflict. *Journal of Conflict Resolution*. 1961. No 5. P. 347-354.

Грицай Андрій
(наук. керівник: чл.-кор. НАНУ, д.філол.н., проф. А. П. Загнітко)
Донецький національний університет імені Василя Стуса

ОСОБЛИВОСТІ МЕТАФОРИКИ У ПОЕЗІЇ: ВАСИЛЬ СТУС ТА ЗАЗА ПАУАЛІШВІЛІ

У статті виконано порівняння метафорики представника дисидентського руху Василя Стуса та представника сучасної української поезії Зази Пауалішвілі. Зокрема подано приклади метафор та уривки творів, за допомогою яких можна виокремити певні особливості стилів авторів різних хронологічних рамок.

Ключові слова: метафорика, метафора, троп, поетика, літературна творчість.

Метафориці у творах різних авторів присвячена велика кількість досліджень у галузі лінгвістики та літературознавства. Зокрема про метафорику українських поетів писали Володимир Олексенко та Людмила Краснова. При подібних, традиційних, аналізах можна виокремити певні особливості стилю автора або навіть зробити висновки про «хронологічні межі» творчості [3].

Часто основою є твори конкретного автора. Дана стаття ж є спробою порівняти різні «часові рамки» літературної творчості через призму використання метафор конкретними авторами.

Метафори у творчості Василя Стуса мають свою особливість. Як стверджує О.Тарановський, особливістю вживання даного тропа в поезії В.Стуса є те, що «це не та традиційна метафора, що в її закладенні порівняння чи зіставлення, щоб збагатити образність; це радше ота похідна, що – як у математиці функція – створює нове явище, новий світ» [2:2].

Дійсно, метафоричність Стусової мови досить складна й експресивно насажена, внаслідок чого предмети втрачають звичні обриси, набуваючи нової якості, а природні явища постають у незвичайній кольоровій гамі: «ярий набрякає гнів», «спів калиновий піднісся над водою», «ридання шиб і ринв, вурдиться печаль», «хрипне сніг», «труна обмиває душу» [2].

Поезія 21 століття своєрідна та потребує розгляду на конкретних прикладах. Узагальнення та вивчення основних тез відходять на другий план через різноманітність та різноплановість стилів та авторських технік, які сформувалися на тлі більш ранніх митців слова.

Заза Пауалішвілі представник сучасного українського поетичного руху. Він є автором збірки «Регіна Ольсен», що отримала “другу” премію конкурсу «Смолоскип» у 2013 році.

«Кажуть, що сучасна молодь нічим не цікавиться. Кажуть, що з сучасною молоддю нема про що говорити. Різне кажуть. Молодь на закиди не відповідає.

Вона просто творить» - зазначено в описі до збірки (3). Саме це і є головною характеристикою творчості Зази в ті роки.

Розглянемо конкретні приклади метафор поезій Зази Пауалішвілі: «час узурповує швидкість», «тиша не ставить питань і не дає відповідей», «люки своєю мозаїкою прикрашають площі», «місто женеться за славою», «тріщини почали кровоточити і мене заливало світлом».

Прийоми здаються простими та звичними для читача, проте приховують якусь потаємну чуттєвість. У Зази Пауалішвілі вони рідко можуть існувати поза твором, утворювати певну низку цитат та крилатих фраз. Художні тропи ніби завуальовані у твір так, щоб їх неможливо було вирізати із твору без втрати сенсу самого висловлювання. Це є художньою особливістю автора, саме її він вмів і використовує протягом всієї поетичної збірки.

Поезія сучасності ніби стає різкішою та грубшою. При порівнянні метафор, які використовує Василь Стус із метафорами Зази Пауалішвілі, видно різницю у стилі творення тропів. Василь Стус ніби намагається відшукати нові істини, підібрати слова так, як до нього ніхто не робив. Заза Пауалішвілі ж використовує вже відомі та «використані» конструкції і поєднує їх, щоб утворювався оригінальний зворот.

Василь Семенович через призму своєї метафорики має вигляд новатора, який прагне дати світові нові форми та конструкції. Заза - послуговується відомим, утворюючи з нього оригінальне.

Краще розуміємо відмінність бачення «віршування» на прикладі цілого відривку з поезії Зази «він їздив на тракторі...»:

*«він їздив на тракторі влітку
їздив на тракторі зимою
орав землю в місцевому колгоспі
перевозив у своєму причепі
дрова гній та вугілля
і часто колупав
його намазучені нутроці...» (3)*

Умовно “поділити” уривок на конкретні тропи важко, адже автор використовує так званий потік думок, що дозволяє йому говорити простою мовою лише з додаванням художнього оздоблення.

Метафори ж Василя Стуса також не цілковито можуть існувати поза твором, проте автор дає змогу виокремити основні фрази, на які можна зробити акцент при прочитанні:

*«Терпи, терпи — терпець тебе шліфує,
сталить твій дух — тож і терпи, терпи.
Ніхто тебе з недолі не врятує,
ніхто не зіб'є з власної тропи.» (2)*

Таким чином уривки з віршів Василя Семеновича стають крилатими та подають основний мотив усього твору за допомогою однієї лише частини. Емоційно-експресивна щільність поетичного рядка, його метафорика

сприяють формуванню функційного потенціалу ключових метафор, надаючи їм статус відтворюваності й прецедентності.

Література

1. Бібліотека школяра. Поезія. К.: Наукова думка, 1998. **2. Блог. Метафори в поезії Василя Стуса.** Блог. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://shistdesjatnyky.blogspot.com/2012/11/blog-post_17.html?m=1. **3. Олексенко В. П.** Метафора у драматургійному дискурсі В.Винниченка. *Вісник Таврійської фундації (ОВУД)*. Вип. 10. К.-Херсон: Просвіта, 2015. С. 44-58. **4. Олексенко В. П.** Метафоричні конструкти Василя Стуса. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса, 2017. С. 70-75

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Стус В. Палімпсести: Вибране. К. : Факт, 2006. 432 с. **2. Стус В.** Час творчості. К. : Дніпро, 2005. 704 с. **3. Заза Пауалішвілі.** Регіна Ольсен. К. : Смолоскип, 2015. 152 с.